

Onderzoeker Pieter de Wolf over landbouw in 2050

“Aan visies is zeker geen gebrek, een realistische kijk is nodig”

In deze focus gaan we wat dieper in op landbouw in 2050. Hiervoor benaderen we dit thema vanuit drie perspectieven. Het eerste perspectief is het landbouwonderzoek van Pieter de Wolf als onderzoeker bij de Wageningen Universiteit.

◀ **Strokenteelt op de Boerderij van de Toekomst: aardappelen, uien, veldbonen en andere gewassen staan in rijen naast elkaar. Zo wordt voorkomen dat een plaag die in één rij de kop opsteekt, zich verspreidt over het hele veld. De andere plantenrijen werken als buffer.**

↔ AURELIE NEIRYNCK

CONSULENT GROENE KRING

Pieter, de landbouw is sterk geëvolueerd de laatste jaren. Wat zie jij daar als voornaamste reden voor op bedrijfsniveau?

Pieter: “De zichtbare ontwikkelingen zijn intensivering, mechanisatie/automatisatie en schaalvergroting om de stijgende kosten van grond en arbeid te compenseren. Deze ontwikkeling gaat helaas nog steeds samen met een aantal duurzaamheidsproblemen. Zo worden de waterkwaliteitsnormen bijvoorbeeld nog steeds niet gehaald, ondanks alle inspanningen.”

Wat baart jou daarin zorgen?

Pieter: “Als econoom zie ik in onze hoogontwikkelde samenleving een competitie voor schaarse productiemiddelen, zoals grond en arbeid, maar ook milieuruimte. Door economische intensivering wist de landbouw het heel lang vol te houden. Mijn zorg is dat dit steeds lastiger wordt voor een aantal sectoren, zeker als je de meerkosten voor duurzaamheidsmaatregelen daarbij optelt.

De tweede zorg is de enorme polarisatie in de samenleving. Ik zie een tegenstelling ontstaan tussen de gevestigde landbouw die beweert dat we ‘wereldwijd het duurzaamst bezig zijn’ en dat gebruikt als argument om niet te veranderen. Aan de andere kant is er een vrij grote maatschappelijke groep die vindt dat landbouw het slechtste is wat ons is overkomen, dat alles radicaal anders moet, liefst vandaag nog. Dit zijn twee bubbels die niet meer met elkaar communiceren, maar elkaar vooral als vijand zien. Dat werkt helaas ook door in de politiek en het beleid.”

Hoe zie jij de landbouw in 2050?

Pieter: “Dat is een lastige vraag, omdat er in dertig jaar heel veel kan gebeuren

© FARMOFTHEFUTURE.NL

ID-kit Pieter • Studies: plantwetenschappen, met specialisatie bedrijfs-systemen en bedrijfseconomie (Wageningen Universiteit) • Job: senior-praktijkonderzoeker duurzame landbouw bij Wageningen University & Research (WUR) en projectleider van Boerderij van de Toekomst

dat we nu totaal niet kunnen bedenken. Tegelijk weten we wel een paar dingen: het klimaat verandert en de wereldbevolking blijft groeien. Vergeleken met andere delen van Europa zitten we nog steeds in een heel gunstig klimaat voor landbouw, maar ik vraag me wel af of we tegen 2050 niet heel Nederland (en Vlaanderen) hebben volgebouwd. Politieke stabiliteit – en daarmee samenhangend de economische welvaart – is een grote onzekerheid op lange termijn. In een politiek onzeker klimaat, met mondiale conflicten, zal veel meer aandacht gaan naar voedselzekerheid, zelfs in de Europese lidstaten. Denk hierbij ook aan Europese stabiliteit die bedreigd wordt. Het wordt dan weer belangrijker dat landen een basis voedselvoorziening organiseren, zodat de afhankelijkheid van import afneemt.

Boerderij van de Toekomst

Wat is Boerderij van de Toekomst? Wageningen University & Research (WUR) heeft een 105 hectare groot proefbedrijf in de Nederlandse provincie Flevoland, vlak bij Lelystad, waar onderzoek gedaan wordt naar kringlooplandbouw op basis van agro-ecologische principes in combinatie met het gebruik van de nieuwste technologie. Deze Boerderij van de Toekomst wil zo bijdragen aan de transitie naar een nieuw bedrijfsmodel dat landbouwers in staat stelt om hun gewassen op een duurzame manier te telen, met een positieve impact op de biodiversiteit en de leefomgeving.

De uitdagingen voor boeren van de toekomst

- Bodem, gewasgezondheid, biodiversiteit, klimaat/weerextremen.
- Milieu- en klimaatdoelen, water, circulariteit/eindige hulpbronnen.
- Productiviteit, inkomen, verdienmodel, maatschappelijke positie.

Uitgangspunten van de Boerderij van de Toekomst

- Landbouw blijft een economische activiteit.
- Mainstream landbouw blijft groter dan alle niches (bio, streek ...) bij elkaar.

De Boerderij van de Toekomst streeft naar een landbouwsysteem dat ...

- Productief is (opbrengst, kwaliteit, inkomen, voedselzekerheid).
- Regeneratief is (herstel van bodem, water, biodiversiteit, minimaal gebruik van eindige hulpbronnen).
- Veerkrachtig is (biotisch, abiotisch, sociaal-economisch).

Benodigdheden

- Een combinatie van agro-ecologie en technologie.
- Een omslag van het landbouwvoedselsysteem.

farmofthefuture.nl

“De kansen liggen wat mij betreft nog steeds in een hoogwaardige productie.”

PIETER DE WOLF ONDERZOEKER WAGENINGEN UNIVERSITEIT

Als de welvaart toeneemt, verandert ook het consumptiepatroon. Dat is ook een grote uitdaging, omdat we gewoon niet in staat zijn om alle wereldburgers te voorzien van zoveel vlees als wij eten. Ik denk wel dat we in Nederland en Vlaanderen niet de veehouderij op de been kunnen houden die we nu hebben. Denk ook aan de opkomst van de veehouderij in Azië, waardoor die landen minder afhankelijk worden van ons en tegelijk ook steeds meer veevoergrondstoffen naar zich toetrekken.”

Waar zie jij de kansen en valkuilen voor de landbouw in 2050?

Pieter: “De kansen liggen wat mij betreft nog steeds in een hoogwaardige productie. We hebben klimatologisch, qua infrastructuur en kennis een uitstekende positie. De valkuil is dat we te veel blijven hangen in dromen over de verre toekomst. Die dromen bevinden zich ergens tussen de uitersten ‘status quo behouden’ en ‘alles moet radicaal anders’. Aan visies geen gebrek, maar een aantal cruciale uitdagingen, die de toekomst van de landbouw zullen bepalen, vragen een realistische kijk en vooral ook duidelijke keuzes en acties van alle betrokkenen.”

Zal een landbouwer in 2050 nog landbouwer zijn of meer manager van zijn of haar bedrijf?

Pieter: “Het is niet zo dat landbouwers eerst vaklui waren en nu alleen managers, maar dat boeren nog steeds vaklui moeten zijn, maar tegelijk managers zijn geworden. Op grote bedrijven zie je natuurlijk wel specialisatie, maar ook dan blijft de combinatie van vakmanschap en management essentieel. Volgens mij moeten boeren wel steeds communi-

catiever worden: je bent letterlijk boer in de achtertuin van een heel kritische, maar onwetende stedelijke bevolking die zich voortdurend afvraagt of wat jij als boer aan het doen bent wel goed is. Een defensieve houding heeft geen zin, maar een open, proactieve houding wel. Luisteren en begrip opbrengen zijn belangrijker dan uitleggen en overtuigen.”

Welke invloed zal de klimaatverandering hebben op de gewassen die we zullen telen?

Pieter: “Dure gewassen vormen het grootste probleem bij extremer weer. Ik denk daarbij aan de teeltrisico's en financiële risico's van teelten als bloembollen, poot aardappelen en groentegewassen. Er gaat nu wel veel aandacht naar het extreme droge en natte weer, maar toenemende problemen met ziekten en plagen door klimaatverandering worden zeker onderschat.”

Is er een toekomst voor verticale landbouw?

Pieter: “Bedeekte teelten (in kassen of gebouwen) bieden bescherming tegen ziekten, plagen en weersomstandigheden. Ze staan letterlijk los van de grond, kunnen een veel hogere productie per hectare realiseren en kunnen efficiënter omgaan met inputs dan veel open teeltsystemen. Onder zulke gecontroleerde omstandigheden kan je ook een hoge, uniforme kwaliteit realiseren. Maar ook robotisering en automatisering kan je er veel beter toepassen. Tegelijk vraagt verticale landbouw een enorme investering, het heeft grote impact op het landschap en kassen zijn bijvoorbeeld ook kwetsbaar voor extreme weersomstandigheden.”

Minister Crevits' visie op het landbouwbeleid in 2050

“We moeten echt meer inzetten op win-win-samenwerkingsvormen”

Landbouw in 2050 lijkt nog veraf, maar ook hierover werd er op beleidsvlak al nagedacht en werden er enkele speerpunten uitgezet. Huidig minister van Landbouw Hilde Crevits verduidelijkt voor Groene Kring graag haar visie voor de toekomst.